

[www.vulkani.rs](http://www.vulkani.rs)  
[office@vulkani.rs](mailto:office@vulkani.rs)

Naziv originala:  
Matteo Strukul  
PAOLO E FRANCESCA

Copyright © 2022 Adriano Salani Editore s.u.r.l.  
This edition published in agreement with the Proprietor through MalaTesta  
Literary Agency, Milan  
Translation Copyright © 2024 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-05171-1



Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.



PRIČA  
o jednoj  
LJUBAVI

PAOLO I FRANČESKA

Mateo Strukul

Prevela Ana Gorobinski

VULKAN  
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2024.



*Ljubav što nikome ko voli ne prašta to je,  
Pa i mene takvom snagom zavrti  
Da, kao što vidiš, još ne napušta srce moje.*

*Božanstvena komedija, Pakao, V pevanje, 103-105\**

---

\* U prevodu Dragana Mraovića, *Dereta*, Beograd 2016. (Prim. lekt.)



*Silviji*



PRVI DEO

LJUBAV



## ĐUMBIRKO

Stajala je na vrhu tornja i posmatrala zaravan koja se prostirala tu ispod uzvišenja, sva bela od snega. Gubila se u daljini u plavoljubičastoj boji mora. Prozirna, bledoplava voda drhturila je u daljini. Jato gavranova cičalo je na olovnom nebu. A onda su se ptice, crne i strahotne, obrušile nadole i, lebdeći nad zaravni, razlile se kao mrlja od mastila po zaleđenoj zavesi okolnih polja.

Frančeska se pažljivo zagledala, očima koje su nalikovale ledenim sečivima. Čvršće se umotala u ogrtač od vučje kože. Počeo je da duva studeni vetar i raščupao joj je dugačku kosu boje divljeg meda. Koža belja od alabastera naglo joj se zacrvenela. Iako se otac protivio ideji da se u jedan tako hladan zimski dan uspinje na bedeme utvrđenja, ona ga nije poslušala; sa zidina je mogla da posmatra svet unaokolo, mračan a ipak tako sav uskomešan i pun života.

Od kada su Traversarijevi\* odlučili da mu se u svemu odupiru, Frančeskin otac Gvido, koji se nalazio na čelu porodice Polenta,

---

\* Traversari – moćna plemićka porodica iz Ravene. (Prim. prev.)

želeo je da se svi ukućani povuku unutar zidina tvrđave podignute na vrhu zašiljenog brega, u Bertinoro.

Frančeska je duboko udahnula miris zime: ledeni povetarac doneo je opojnu aromu borova koji su prošarali prostor oko zamka i oporost dima koji je dopirao iz odžaka. Okrenula je glavu i bacila pogled na četiri velika kružna tornja, koja su se nalazila na uglovima četvrtaste tvrđave. Ispod nje se smestila varoš: kosi krovovi kuća i crveno more crepova. Na trenutak je raskrilila ruke i činilo se kao da leti. Osetila je kako joj ledeni vazduh probija ispod okovratnika bunde i zadrhtala je. Osetila se življom nego ikada.

Da li je Ginevra osećala nešto slično? Ona koja je volela, kojoj je ljubav bila uzvraćena bezumnom strašću princa Lancelota\*. Frančeska je obožavala tu priču, koju je pročitala nebrojeno puta na francuskom jeziku, jer joj je otac obezbedio kopiju rukopisa. Sanjala je o takvoj strasti. Zadubljivala se u tajne koje su izvirale sa stranica, plakala je i sva drhtala kada bi čitala o tome kako je Lancelot spasavao Ginevru\*\* zatočenu u neprobojnom Maleganovom zamku\*\*\*. Kako je bilo doživeti strast koja je proždirala Lancelota, spremnog da položi život za svoju dragu? Da li je zaista postojao muškarac poput njega?

Frančeska je uzdahnula i blago dodirnula mekanu bundu od vučje dlake; blede sunce polako je zalazilo, prekriveno oblacima nalik na grudvice vune. Zatvorila je oči i zamislila sliku viteza u blistavom oklopu, spremnog da učini sve kako bi osvojio njeno srce.

---

\* Lancelot – jedan od najpoznatijih vitezova Okruglog stola, sa dvora kralja Artura. (Prim. prev.)

\*\* Ginevra – legendarna kraljica Kamelota i supruga kralja Artura. (Prim. prev.)

\*\*\* Malegan – jedan od neprijatelja kralja Artura. (Prim. prev.)

„Frančeska!“ čuo se neprijatan glas koji je iznenada prekinuo trenutak začaranosti.

Otvorila je oči i ugledala lice svog učitelja. „Monsinor Rigoldi“, odgovorila je potišteno. Znala je šta sledi.

„Koliko puta vam je otac zabranio da dođete ovde?“

„Da li ste raspoloženi da pogađate?“, odgovorila je prezrivo. Pogledala je u starijeg prosedog čoveka. Kosa mu je, prava kao perjanica, padala na slepoočnice, a oči sive boje bile su vodena-ste i ispunjene nepoverenjem. Nije mogla da ga podnese. Nema zbora, bio je učen i govorio je najmanje pet jezika, i zahvaljujući njemu mogla je da čita spev Kretjena de Troa\*, koji je ispunjavao veliki deo njenih dana, ali uprkos zaslugama koje je imao kao učitelj, ona nije mogla da podnese način na koji se ophodio prema njoj. Pratio ju je u stopu i bio je na čelu čete dadilja i posluge, čija je jedina svrha postojanja bila da je spreče da uživa u životu.

„Ne budite drski“, zagalamio je baš kao gavranovi koji su ponovo uzleteli i počeli da grakću u ritmu svoje oštre litanije. „Štaviše, očekivao sam vas u učionici, trebalo je da mi pokažete koliko ste dobro savladali lekcije iz istorije.“

Čas istorije! To je potpuno smetnula s uma. Zbog čega još uvek mora da sledi glupa pravila koja joj je nametao ovaj bezvredni učitelj? Šesnaest joj je godina. Već je žena! I želi da je svi ostave na miru. Otac je smatrao da je dostigla dob za udaju i pre ili kasnije reći će joj da se spremi za muškarca kog je odabrao za nju. I šta onda?

---

\* Chretien de Troyes (oko 1135 – oko 1183) – jedan od najznačajnijih francuskih pesnika srednjeg veka i otac francuskog romana. Prvi je uveo u francusku književnost keltske legende o kralju Arturu. (Prim. prev.)

„Nije mi bilo do toga“, rekla je, i to je bila istina.

„Molim?“, upitao ju je zbunjeno stari prelat. „Vi se to šalite?“

Frančeska se jedva uzdržala da se ne nasmeje dok je gledala kako se monsinjor Rigoldi neodlučno premišlja da li da se uspne još nekoliko poslednjih stepenika i priđe joj ili da ostane na sigurnom nekoliko stepenika niže. Odlučio je da ostane tu gde je bio.

„Reći ću to vašem ocu“, odgovorio je prkosno. Nadao se da će joj to uliti strah.

„Sve ću poricati.“

„Ma šta mi rekoste, draga moja!“, uzviknuo je, a oči su mu se zacaklile od besa. „Ali znajte da se nećete izvući.“

„Nameravate da me kaznite?“

Činilo se da monsinjor Rigoldi razmišlja šta bi bilo najbolje da učini. Njegove svetle oči još više su se isticale na tamnoj koži lica. Frančeska mu je smislila nadimak: Đumbirko. Činilo se kao da ga je neko, odmah po rođenju, malo prepekao u rerni. „Evo ovako ćemo“, napokon je izgovorio, „sutra ću vas ispitivati ne samo iz latinskog već i iz istorije.“

Frančeska je uzdahnula. Samo joj je još to trebalo. Bilo joj je dosta toga da se svi prema njoj ophode kao prema maloj devojčici. Ali znala je da, dok god joj otac bude sve opraštao, njena majka to neće činiti, već će na sve načine smišljati kako da je kazni, zbog čega je htela da pokaže da ume da popusti. „Dobro“, izustila je konačno.

„A sada siđite odatle“, promrmljao je monsinjor Rigoldi, kome je bilo neprijatno.

Dok se stari gnjavator nećkao, Frančeska je brzo sišla niz stepenice. Prolazeći pored njega, gotovo ga je izbacila iz ravnoteže,

*Priča o jednoj ljubavi: Paolo i Frančeska*

te se stari učitelj naslonio na zid i skoro se priljubio uz kamen, poput lopova uhvaćenog na delu.

Sišavši do podnožja stepeništa, Frančeska je istrčala u dvorište.

Namera joj je bila da se brzo izgubi, pa je tako krenula prema štalama. Želela je da poseti svog omiljenog konja, a monsinjor Rigoldi se nikako ne bi usudio tamo da zađe.

Užasno se plašio njenog ždrepcu Tristana.

## NA ČASU

Đumbirko je poskočio na noge. Gledao ju je podmuklo ispod oka. Nije zaboravio njen bezobrazluk od prethodnog dana. I sada se sladio mišlju kako će joj se osvetiti.

Prostorija je bila uska i mračna, činilo se da je uređena namerno tako da se Frančeska u njoj oseća neprijatno. Devojka je pogledala u police sa knjigama, koje su se pružale sve do plafona. Biblioteka je bila puna starih zakonika i rukopisa. Prodorni miris mastila gotovo ju je omamio.

„I?“, upitao ju je učitelj.

Frančeska je uzdahnula. Pogledala je u Korneliju: u crnu kosu skupljenu u pletenicu i zelene oči koje su se isticale kao drago kamenje na njenoj prozirnoj koži. Prijateljica koja je sedela blizu nje bila je jedina osoba koja je mogla da joj pruži pomoć, budući da je učitelj samo njoj dozvolio da zajedno sa Frančeskom pohađa nastavu.

Pre nego što je uspela išta da izusti i pritekne prijateljici u pomoć, čuo se prasak učiteljeve palice od jasena koja je udarila o katedru. „Ne došaptavajte se, gospo Kornelija!“, zapovedio je

učitelj strogim glasom. „Hajde“, nastavio je uperivši svoj prodorni pogled u Frančesku. „Recite mi kako je Leonida uspeo da uspori nadolaženje Persijanaca.“ U nameri da požuri svoju učenicu, počeo je da udara pesnicom desne o šaku leve ruke.

„Kralj Sparte predvodio je tri stotine ljudi koji su se postavili kao bedem odbrane nedaleko od klanca kod Termopila. Njihov zadatak bio je da zaustave napredovanje džinovske persijske vojske koju je predvodio Kserks“, glasio je odgovor.

„To nije dovoljno“, uzvratilo je učitelj, i napravio grimasu kao da mu je dobijeni odgovor izazvao otvoreni čir na telu.

Frančeska je poželela da zafrkće, ali je dobro pazila da to ne učini. Da se kojim slučajem nije oduprla želji da mu tako odvrati, monsignor Rigoldi sigurno ne bi propustio priliku da je ukori, i da se potom požali roditeljima na lenjost njihove razmažene ćerke. Korneliji je bilo jasno šta se vrzma po glavi njene prijateljice. Ona je bila ćerka velikog dvorskog viteza i Frančeskina najbolja prijateljica. Kornelijin otac je bio Lamberto Pritoni, čuveni ratnik koji se uvek stavljao u službu Gvida Polente i njegovih ambicija. Ali sada je jedino bilo važno kako uzvratiti Đumbirku, jer bi u protivnom on bio van sebe od besa.

„Tri stotine Spartanaca uspeli su da zaustave persijsku vojsku i drže je opkoljenu u blizini klanca“, rekla je Frančeska.

„A šta se onda dogodilo...“, nastavio je učitelj i nije se činilo da namerava da joj dozvoli da se sabere.

„Leonida je doživeo izdaju.“

„Ko je bio u pitanju?“ Nemilosrdan osmeh zaigrao je na učiteljevom licu. Usne su mu bile crvene i tanušne, kao da ih je neko posekao nožem.

„Radilo se o jednom pastiru.“

„Kako se zvao?“

Frančeska je oklevala. Bila je sigurna da zna odgovor. To prokleta ime zarilo se negde duboko u njeno pamćenje. Trebalo je samo da ostane mirna i da uzvрати na isti način. Nikada ne bi pružila učitelju zadovoljstvo da je ukori. Nije marila za Leonidu i njegove vojnike. Bila je spremna na sve samo da ne dozvoli učitelju da je nadmudri. Duboko je udahnula i zadržala dah. I ime se odnekud iz dubina pojavilo i licem joj se razlio osmeh. „Efijalt“, napokon je izgovorila.

„Ah.“

„On je Persijancima pokazao kako da zaobiđu Termopilski klanac. Poveo je ratnike Kserksove lične garde stazom koja je bila nepoznata Spartancima, vodio ih je duž obronaka planine Eta i doveo iza leđa vojski kralja Leonide. Tako su persijski ratnici mogli da satru Spartance, sve do poslednjeg čoveka.“

„Kako su se zvali ti ratnici?“

„Besmrtnici.“

„Kako mi to znamo?“, nastavljao je učitelj, čije se čelo orosilo znojem, jer je Frančeska imala odgovor na svako njegovo pitanje. Ta činjenica je u njemu izazivala osećanje duboke osujećenosti.

„O tome govori Herodot u svojoj *Istoriji*. On je persijske ratnike nazvao *athanatoi*, što doslovno znači *oni bez smrti*, odnosno *besmrtni*.“

Učitelj se spustio na stolicu, ili, bolje rečeno, samo je trupnuo. Poražen. Možda se, gledajući kako mu pred očima umiru prijatelji ratnici, tako nemoćno osećao i Leonida. „Savršeno“, morao je konačno da prizna. „Veoma dobro poznajete taj događaj.“

Frančeska je uživala u slasti trenutka pobede. Onda ga je sa surovim osećajem za vreme upitala: „Možemo li sada da idemo?“

On je samo klimnuo glavom. Oči su mu se caklile. „Da. Za danas je dosta.“

Frančeska se, bez pozdrava, uputila ka vratima. Kornelija ju je pratila u stopu.

Samo trenutak kasnije dve devojke su već trčale svom snagom prema stepenicama koje su vodile ka sobama, podižući svoje haljine. Dadilja je videla kako nahrupljuju i veru se prema prvom spratu, i pokušala je da izrazi neslaganje sa takvim ponašanjem, ali uspela je samo kreštavo da se nasmeje.

Kada su se popele uz kameno stepenište, devojke su se našle u jednom hodniku. Pošle su njime i hodale sve dok se Frančeska nije zaustavila ispred drugih vrata zdesna. Bila je to njena soba; ušla je zajedno sa Kornelijom.

Njen krevet bio je pažljivo namešten. Sunčeva svetlost promaljala se kroz prozor. Frančeska je u tišini razgrnula zavese od crvenog somota koje su odvajale spavaći deo sobe od onog u kome su se isticali pisaći sto i mala dnevna soba.

Frančeska je iz jedne pregrade uzela srebrni ključ, zatim se odmakla i približila se delu zida na kome je visio mali goblen. Lagano ga je podigla. Ispod njega se nalazila brava u zidu. Ključem je pokrenula sitni mehanizam.

U zidu je nastao otvor iza koga se ukazala niša, *armarium*, ormarić u kome je Frančeska s velikom pažnjom prikupila i čuvala rukopise koje joj je poklonio otac.

Gvidu je bila poznata ćerkinja ljubav prema čitanju. On sam ju je na to podsticao znajući da će joj čitanje doneti korisna saznanja i da će je učiniti otvorenijom za svet koji je okružuje.

Uspeo je da dođe do tih divota zahvaljujući odnosima koje je negovao sa opatima i nekim od opatija u Romanji. Nije se radilo o brojnim tomovima, bilo ih je najviše dvadesetak, ali Frančeska ih je čuvala kao suvo zlato.

Kornelija je zadržala dah pred prizorom tolike lepote. Znala je da Frančeska poseduje armarijum, ali svakom prilikom kada bi videla kako njena prijateljica otvara ta vratanca skrivena u zidu spavaće sobe i kako uzima jednu od knjiga skoro sa verskim zanosom, Korneliju bi obuzimao drhtaj najiskrenijeg divljenja.

Frančeska je s mnogo pažnje uzela jedan rukopis i položila ga na pult, koji je činio prednji nagnuti deo radnog stola. Potom je zatvorila *armarium* srebrnim ključem i stavila ruku na korice rukopisa. Osetila je fizičko zadovoljstvo kada je dotakla zlatni relief iscrtan u obliku ženske figure. Okvir koji se pružao čitavom prednjom stranom korica bio je optočen predivnim dragim kamenjem u kome su se ogledale blistave Frančeskine oči i usklađivale sa svim promenjivim odblescima. Smaragd je širio zelenu boju neverovatne čistote, koji bi se, kada bi ga dotakao zrak bledeg sunca, kao nekakvim čudom pretvarao u tečnu i neizrecivu boju mora. Rubini su bili jarkocrveni, skoro kao kapljice krvi. Safiri, boje plavetnog neba, ostavljali su posmatrača bez reči.

Frančeska je obazrivo otvorila knjigu. Počela je da lista stranice načinjene od pergamenta i došla do mesta u knjizi koje je želela da pročita.

I započela je. Tekst je bio napisan na francuskom jeziku. I Frančeska i Kornelija savršeno su razumele francuski jezik. Bio je to jedan od njihovih omiljenih pasusa: „Kada je Lancelot ugledao kraljicu koja se naslonila na prozor sa usko postavljenim šipkama“,